

Arkivnr: 2016/8468-4
Saksbehandlar: Jostein Aksdal, David Aasen Sandved

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for kultur, idrett og regional utvikling		12.10.2016

Høyring av forslag til Riksantikvaren sin retningslinjer for privat bruk av metallsøkar.

Samandrag

Riksantikvaren har sendt brev dagsett 16.08.2016 med forslag til retningslinjer for privat bruk av metalldetektor (RA - sak 12/00583, Høringssvar retningslinjer for privat bruk av metallsøker med høyringsfrist 15.09.16). Hordaland fylkeskommune har fått utsett frist til 17.10.16 for politisk handsaming av saka.

Metallsøking som fritidsaktivitet har auka stort i omfang dei siste åra, det har vore få føringar på bruken anna enn dei avgrensingane som lovverket gjev. I mangel av felles retningslinjer har ulik regional praksis utvikla seg, noko som er uheldig når ein kjem over oldsaker og fornminne. Fylkesrådmannen ser difor positivt på at direktoratet no søker etablera nasjonale retningslinjer for privat bruk av metalldetektor. I samband med høyringa av retningslinjene ber Riksantikvaren og om tilbakemelding på delegering av mynde for søk i dyrka mark over eit automatisk freda kulturminne.

Forslag til vedtak

1. Utval for kultur, idrett og regional utvikling sluttar seg til Riksantikvaren sine retningslinjer for privat bruk av metalldetektor, men ber samstundes om at Riksantikvaren vurderer merknadane i saka.
2. Utval for kultur, idrett og regional utvikling ser at ei overføring av delegasjonsmyndet vil verka styrkande for regional kulturminneforvaltning og eksisterande ordning med delegert mynde. Det er likevel trong til avklaring med omsyn til kostnader og oppfølging i samband med slike søk.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Per Morten Ekerhovd
fylkesdirektør kultur og idrett

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 19.09.2016

Bakgrunn:

Riksantikvaren har sendt brev dagsett 16.08.2016 med forslag til retningslinjer for privat bruk av metalldetektor (RA - sak 12/00583, Høringssvar retningslinjer for privat bruk av metallsøker med høyringsfrist 15.09.16). Hordaland fylkeskommune har fått utsett frist til 17.10.16 for politisk handsaming av saka.

Metallsøking som fritidsaktivitet har auka stort i omfang dei siste åra, det har vore få føringar på bruken anna enn dei avgrensingane som lovverket gjev. I mangel av felles retningslinjer har ulik regional praksis utvikla seg, noko som er uheldig når ein kjem over oldsaker og fornminne. Direktoratet søker difor å etablere nasjonale retningslinjer for privat bruk av metalldetektor. I samband med høyringa av retningslinjene ber Riksantikvaren og om tilbakemelding på delegering av mynde for søk i dyrka mark over eit automatisk freda kulturminne.

Retningslinjene skal vere ein nasjonal standard for gjennomføring av søk. Dei inneheld og føringar og prosedyrar på korleis funn skal handsamast og melding om funn skal gjerast. Vidare har ein og lagt til grunn tilrådingar for søk.

Generelle merknader

Trong for overordna retningslinjer for bruk av metallsøker har vore aktuelt lenge. På landsbasis og i Hordaland har aktiv bruk av metallsøker gjeve eit auka tal på fornminne og automatisk freda kulturminne. Funn av førhistoriske gjenstandar er viktige ressursar til formidling både lokalt, regionalt og nasjonalt og godt eigna til å setja fokus på vår felles kulturarv.

Fylkesrådmannen finn på generelt grunnlag at når Riksantikvaren som direktoratet legg fram forslag til retningslinjer er det naturleg at det vert nytta eit klart og formelt språk og omgrep, meir enn det som er tilfelle i høyringsframlegget. Språkleg uklårheit gjer at det ikkje alltid er klart kva som er meint og dei ulike avsnitta får ikkje i tilstrekkeleg grad fram dei ulike momenta. Fylkesrådmannen vil rå til at ein nyttar ei klarare ordbruk og oppsett i både overskrifter og tekst.

Kommentar til avsnitta

Hordaland fylkeskommune har arbeidd for både å auka kontaktflata og tilliten mellom forvaltninga og metallsøklarane. Dette både gjennom felles synfaringar og seminar. Me vil difor gå meir i detalj i våre merknader til retningslinjene.

Første avsnitt - Privat bruk av metallsøker

Introduksjonen til retningslinjene tar opp stoda når metallsøker og kulturminnevern møtest. Dette er eit felt med mange ulike problemstillingar. Fylkesrådmannen ser likevel at det med fordel kunne vore eit sterkare fokus på metallsøking på til dømes regionale og nasjonalt viktige nyare tids kulturminne og krigsminne. Dette vil og vera viktige kulturminnearenaer i debatten, då ukontrollert innsamling av gjenstandar frå slike kulturminne i private samlingar vil kunne representere tapt kunnskap i framtida.

Fylkesrådmannen ser at siste formulering kan gje eit feil inntrykk «*Ensidig innsamling av en kildekategori eller materialetype gir ikke bare et ubalansert bilde av forhistorien, men kan også bidra til å svekke andre kildenes utsagnskraft*». Me kan ikkje sjå at tilveksten av oldsaker i Hordaland representerer ei einssidig kjelde til kunnskap. Tvert om må tilfanget av nye funn sjåast som eit viktig tilskot til meir tradisjonell arkeologisk kunnskap. Det er vår røynsle at metallfunn kan vera indikasjonar på fornminne, som kan innehalde meir fagleg kunnskap. Me rår til at denne setninga blir tatt ut av retningslinjene.

Andre avsnitt – Når du bruker metallsøker er det særlig viktig å være oppmerksom på følgende:

Første punkt i avsnittet viser til kva hensikt ein har som metallsøklar. Det må gå tydeligare fram at bruk av metallsøker på kjente automatisk freda kulturminne, i sikringszone eller definert lokalitet ikkje er tillete. Ein må vidare vise oppdatert lovverk – lovdata.no, og ikkje eit vedlegg i saka.

Andre og tredje punkt i retningslinja viser til bruk av den nasjonale kulturminnedatabasen. Som metallsøkar har ein eit sjølvstendig ansvar med å halde seg til lovverk og dei føringar som ligg i tilgjengelige kunnskapsbasar. Eventuelle feil og manglar i databasar er eit offentleg ansvar og ligg ikkje til utøving av metallsøking som så. Me rår difor til at ein slår saman punkt 2 og 3 og viser direkte til kunnskapsbasane, men der ein viser til eit «føre var» prinsipp.

Tredje avsnitt - Kulturminne i pløyd mark

Temaet handlar om automatisk freda kulturminne liggande i pløgd mark. Etter vår erfaring bør også ploglaget, mest utan unntak, må reknast som del av ein eventuell lokalitet. Dette er situasjonen med mindre noko anna er slått fast. Ein stor del av metallsøking går føre seg på aktivt dyrka mark, dette inneber faglege utfordringar. Fylkesrådmannen viser til at det ikkje er noko automatikk mellom funn av lause kulturminne og funnstaden sin status som automatisk freda kulturminne. Dette er ei fagleg utfordring ein har fått i kulturminnevernet, og som ein må finna gode løysingar på. Problemstillingane og omsynstakande vert og ulik frå region til region. Fylkesrådmannen finn at Riksantikvaren si presisering av aktivitet med omsyn til prosess likevel er viktig.

Fjerde avsnitt - Kulturminne i utmark

Hordaland fylkeskommune viser til at det at det ikkje er juridisk relevant om eit automatisk freda kulturminne er lokalisert i utmark eller innmark. Har kulturminna status som automatisk freda, er privat bruk av metallsøkar i utgangspunktet forbode på desse. Me rår difor til at første del av dette avsnittet vert tatt ut. I Hordaland fylke er det eit stort potensial for å finna ikkje registrerte automatisk freda kulturminne i utmarka. Hordaland er i ei særstilling med omsyn til stølmiljø og støls- og ferdsleveggar i tillegg til regionale og lokale tingstader og marknader. Dette er kulturminne som har stor tidsdjupne og dermed kan vera automatisk freda. Fylkesrådmannen støttar slik Riksantikvaren si fråråding om å søke i utmark.

Femte avsnitt - Hva gjør du hvis du finner noe som kan være et kulturminne?

Avsnittet tar mål å vera eit sett av råd og prosedyrar til metallsøkarar. Avsnittet får likevel ein karakter av sitat i frå lovteksten i kulturminnelova om meldeplikt og innleveringsplikt av oldsaker. Etter ansvarsforskrift til Kulturminnelova er det fylkeskommune/Sametinget som er første instans i kulturminnevernet, og har ansvar for funnmottak, kontroll av funnstad og registrering av funn. Fylkesrådmannen ser det som uheldig at Riksantikvaren i retningslinja legg opp til at det skal vera mogleg med ein ad hoc kontakt for fagleg rettleiing, gjerne ut over normert arbeidstid. Arbeidstid og ressursar er eit ansvarsområde, som ikkje ligg direkte til Riksantikvaren. Fylkesrådmannen ber Riksantikvaren arbeida ut eit sett av felles faglege rutinar for metallsøk når ein gjer funn. Dette vil sikre kompetansen til metallsøkaren med omsyn til sikring av både funn og funnstad i felt. Her under krav til dokumentasjon og kartfesting. Dette vil også auke den fagleg kunnskapen hjå metallsøkarar og gjere dei meir ansvarlege med omsyn til informasjon om kontekst og vidare søk. Kulturminnevernet på si side vil få nok informasjon til å gjera faglege prioriteringar. Siste punkt i avsnittet legg opp til ei avgrensing av privat metallsøk rundt kjende funnstadar. Utan at juridisk status er avklart vil dette vera vanskeleg å heimla i lovverket. Fylkesrådmannen er positiv til ei rådgjevande grense kring kjente kulturminne.

Sjette avsnitt - Håndtering og innlevering av funn

I Hordaland skjer søk med metalldetektor både i organisert og uorganisert form. Kompetanse om handtering av oldsaker er generelt god. For å sikra eit jamt fagleg nivå nasjonalt bør Riksantikvaren visa meir punktvis kva ein skal gjera og kva ein ikkje skal gjera, gjerne med ei kort klargjering i etterkant. Dette vil kunne sikre at finnarane ikkje kjem i skade for å utøve utilsikta skade på gjenstand og det forskingspotensialet, som kan vera knytt til gjenstandane. Fagleg forsvarleg oppbevaring er meir enn bruk av kjøleskap. Formulering om bruk av kjøleskap er slik upresis og bør takast ut.

Sjuande avsnitt - Søknad om tillatelse til metallsøk på automatisk fredete kulturminner

I retningslinjene viser Riksantikvaren til moglegheit for bruk av metallsøk på alt kjente automatisk freda kulturminne. Teksten i avsnittet opnar opp for privat metallsøking på automatisk freda kulturminne etter søknad. Fylkesrådmannen kan ikkje sjå at ein slik praksis er føremålstenleg med omsyn til framtidig vern. Situasjonen er ein anna med omsyn til metallsøking på automatisk freda kulturminne i aktivt pløgd mark. Her er kontekst og påverknad under stadig endring. Dette kan vera eit argument for søk etter metallgjenstandar for å sikre kjeldeverdien til kulturminnet. Hordaland fylkeskommune viser til at det er fylkeskommunen sitt hovudansvar å identifisere automatisk freda kulturminne og avgrense desse. Det er ikkje nødvendigvis automatikk mellom funn av oldsaker og status som automatisk freda kulturminne. Ei fagleg stadfesting av funnstad som eit automatisk freda kulturminne må handterast gjennom krava vist i lovverket.

Fylkesrådmannen ser ingen fordel med å opne opp for eit generelt høve til å søkje og ber om at punktet i si noverande form vert tatt ut. Alternativt må det gjerast ei presisering i høve til metallsøking på automatisk freda kulturminne i aktivt dyrka mark, her er potensialet for tap av kjeldeverdi stort og metallsøking kan slik ha ei viktig rolle.

Fylkesrådmannen ser at ei overføring av delegasjonsmyndet vil verka styrkande i kulturminneforvaltninga regionalt og den eksisterande ordninga med delegert mynde. Det er likevel trong til avklaring med omsyn til kostnader og oppfølging i samband med slike søk.

Åttande avsnitt – Finnarlønn

Hordaland fylkeskommune viser til at det er naturleg at revisjonen vert ferdigstilt før ein legg premisser for dette i andre retningslinjer.

Niande avsnitt - Samarbeid mellom frivillige private metallsøkere og kulturminneforvaltningen

Hordaland fylkeskommune har gode erfaringar med metallsøkarar i fylket, dei held god fagleg standard og vil vera ein god ressurs vidare. Me stiller oss difor fullt ut bak Riksantikvaren sitt syn på å utvikle samarbeid mellom kulturminneforvaltninga og organisert metallsøkingmiljø.